

Profesor dr hab. Tadeusz Jan Gerstenkorn (1927–2021)

Fot. www.tadeuszgerstenkorn.pl

Profesor dr hab. Tadeusz Jan Gerstenkorn urodził się 7 lutego 1927 r. w Łodzi. W 1939 r. rozpoczął naukę w Łódzkim I Państwowym Gimnazjum im. Mikołaja Kopernika, a w czasie okupacji niemieckiej jako 14-latek zatrudnił się w browarze i fabryce kwasu węglowego. Po maturze, którą zdał w 1946 r., rozpoczął studia na Uniwersytecie Łódzkim (UŁ). W 1951 r. uzyskał stopień magistra filozofii na Wydziale Humanistycznym (pracę magisterską napisał pod kierunkiem prof. Janiny Kotarbińskiej i prof. Tadeusza Kotarbińskiego),

a w 1952 r. – stopień magistra matematyki na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym (praca pod kierunkiem prof. Zygmunta Charzyńskiego).

W 1951 r. ożenił się z Zofią Szwaln. Miał z nią syna i dwie córki.

W latach 1949–1951 pracował jako nauczyciel matematyki w łódzkich szkołach zawodowych, a w roku akademickim 1951/1952 – jako wykładowca logiki w Państwowej Wyższej Szkole Pedagogicznej w Łodzi. W następnym roku podjął pracę na Politechnice Łódzkiej, początkowo jako asystent w Katedrze Matematyki na Wydziale Chemicznym, a w latach 1954–1961 – starszy asystent na Wydziale Włókienniczym. Prowadził zajęcia głównie z rachunku prawdopodobieństwa i statystyki matematycznej.

W 1957 r. rozpoczął współpracę z UŁ w ramach prac zleconych, a w następnym roku został tam zatrudniony. W 1961 r. uzyskał na UŁ stopień doktora nauk matematycznych na podstawie pracy *On the generalized Poisson distributions (O uogólnionych rozkładach Poissona)*, napisanej pod kierunkiem prof. Włodzimierza Krywickiego. W tym samym roku objął stanowisko adiunkta w Zakładzie Rachunku Prawdopodobieństwa i Statystyki Matematycznej Katedry Analizy Matematycznej, którą kierował prof. Lech Włodarski, i zajmował je – także po utworzeniu Instytutu Matematyki – do 1984 r. Prowadził wykłady i ćwiczenia z zakresu teorii prawdopodobieństwa i statystyki matematycznej, analizy matematycznej i metod numerycznych, jak również wykłady monograficzne, specjalizacyjne i seminaria magisterskie. Pod jego kierunkiem pracę magisterską napisało ponad 80 studentów; wypromował także dwóch doktorów.

W roku akademickim 1963/1964 wyjechał jako stypendysta rządu francuskiego na Sorbonę, gdzie w Katedrze Teorii Prawdopodobieństwa Instytutu Henriego

Poincarégo kształcił się pod kierunkiem profesorów Roberta Forteta i Alberta Tortrata. W 1973 r. uzyskał stypendium Deutscher Akademischer Austauschdienst (DAAD) na Uniwersytecie w Bonn, gdzie prowadził prace naukowe pod kierunkiem prof. Franza Weilinga, a w 1976 r. odbył staż w Centrum Banacha Instytutu Matematycznego PAN w Warszawie i uczestniczył tam w seminarium statystycznym prowadzonym przez prof. Roberta Bartoszyńskiego. W 1984 r. był stypendystą DAAD na uniwersytetach w Moguncji i Marburgu, gdzie prowadził badania z prof. Wolfgangiem Bühlerem i prof. Volkerem Mamitzchem. W czasie pobytu w Niemczech wygłaszał wykłady z teorii punktu stałego w przestrzeniach metrycznych i probabilistycznych.

Profesor władał biegle czterema językami obcymi: niemieckim, angielskim, francuskim i rosyjskim. Przetłumaczył na język polski dwie książki dotyczące teorii prawdopodobieństwa: *Rachunek prawdopodobieństwa. Teoria i zastosowania w radiotechnice* Zinowija Moiseewiča Kanevskijego (nazwisko autora w tym wydaniu podano jako Z. M. Kaniewski) i *Prawdopodobieństwo, zmienne losowe i procesy stochastyczne* Athanasiosa Papoulisa. Ponadto był współautorem, wspólnie z Tadeuszem Śródką, dwóch skryptów z kombinatoryki i rachunku prawdopodobieństwa (wydanych w 1962 r. i 1967 r.) oraz podręcznika akademickiego, również z kombinatoryki i rachunku prawdopodobieństwa, który doczekał się siedmiu wydań (od 1972 do 1983 r.), a jego łączny nakład wyniósł 65 tys. egzemplarzy. Za ten podręcznik – z którego do dziś korzystają wykładowcy oraz rzesze studentów – autorzy otrzymali nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki.

W 1983 r. Rada Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii UŁ nadała Tadeuszowi Janowi Gerstenkornowi stopień doktora habilitowanego w dziedzinie matematyki w zakresie teorii prawdopodobieństwa na podstawie rozprawy *Multivariate doubly truncated discrete distributions (Wielowymiarowe obustronne ucięte rozkłady dyskretne)*. W 1984 r. otrzymał stanowisko docenta w Instytucie Matematyki UŁ, a w 1990 r. – profesora nadzwyczajnego UŁ.

Jego działalność naukowa i dydaktyczna obejmowała wiele obszarów badawczych. Profesor zajmował się przede wszystkim analityczną problematyką probabilistyki, a głównie własnościami rozkładów prawdopodobieństwa. Jego prace były poświęcone rozkładom uciętym i złożonym, wielowymiarowym rozkładom dyskretnym, zagadnieniom momentów rozkładów prawdopodobieństwa, rozkładu Pólyi oraz powiązań pomiędzy teorią prawdopodobieństwa a teorią sumowalności. Prace z zakresu metod statystyki dotyczyły testów sekwencyjnych odnoszących się do rozkładu logistycznego, estymacji parametrycznej, zastosowań analizy czynnikowej i dwustopniowych badań statystycznych opartych na regule Bayesa. Innym obszarem zainteresowań Profesora była teoria zbiorów rozmytych. Jeśli chodzi o zagadnienia teoretyczne, to podejmował głównie badania dotyczące teorii zbiorów dwoistorozmytych (intuicjonistycznych) oraz probabilistycznych zbiorów rozmytych i analizował po-

wiązania teorii prawdopodobieństwa z teorią zbiorów rozmytych. Spośród zagadnień aplikacyjnych zajmowały go zwłaszcza zastosowania teorii zbiorów rozmytych w medycynie i naukach przyrodniczych, w tym wspomaganie procesu diagnostycznego w medycynie i badania skuteczności leków.

Profesor pisał artykuły naukowe o dużych walorach edukacyjnych oraz teksty popularyzujące wiedzę matematyczną i statystyczną. Swoje prace publikował w periodykach naukowych oraz czasopismach przeznaczonych dla szerokiego grona czytelników, zarówno w Polsce, jak i za granicą. Przedmiotem jego prac naukowych były m.in.: momenty dyskretnych rozkładów prawdopodobieństwa (związki między momentami różnych rzędów i rodzajów, wzory rekurencyjne na momenty rozkładów, momenty niekompletne i absolutne), rzędy zbieżności i oszacowania rozkładów, analiza i charakterystyka rozkładu Pólya, rozkłady złożone i mieszaniny rozkładów, rozkłady ze zniekształceniem, rozkłady wielowymiarowe ucięte i inflacyjne, rozkłady typu szeregu potęgowego ucięte i wielowymiarowe, problemy statystyczne, teoria punktu stałego w przestrzeniach metrycznych i probabilistycznych, teoria zbiorów rozmytych z zastosowaniem do teorii prawdopodobieństwa i medycyny oraz nauk przyrodniczych, zastosowania teorii prawdopodobieństwa w technice i ekonomii, a także kwestie dydaktyczne w kombinatoryce i rachunku prawdopodobieństwa.

Do najważniejszych prac Profesora należy zaliczyć m.in.: *The recurrence relations for the moments of the discrete probability distributions* (1971), *Kombinatoryka i rachunek prawdopodobieństwa* (pierwsze wydanie 1972; współautor Tadeusz Śródka), *Bemerkungen über die zentralen unvollständigen und absoluten Momente der Pólya-Verteilung* (1975), *The multidimensional truncated Pólya distribution* (1977), *Contribution to the moment problem of the Pólya distribution* (1977), *Wielowymiarowe ucięte rozkłady dyskretne* (1977), *On the recurrence relations for the moments about an arbitrary point of a class of discrete inflated distributions* (1979), *Moment recurrence relations for the inflated negative binomial, Poisson and geometric distributions* (1979), *Incomplete moments of the multivariate Pólya distribution* (1980), *Momenty niekompletne odwrotnego rozkładu Pólya* (1982; współautorka Joanna Jarzębska), *Związki między momentami zwykłymi, czynnikowymi i czynnikowymi przeciwnymi w przypadku wielowymiarowym* (1983), *Prosta metoda zastosowania teorii zbiorów rozmytych do różnicowania skuteczności leków* (1989; współautorka Elżbieta Rakus), *O użyteczności pojęć zmiennej rozmytej i zmiennej lingwistycznej w naukach przyrodniczych* (1990; współautorka E. Rakus), *Correlation of intuitionistic fuzzy sets* (1991; współautor Jacek Mańko), *Application of the compounding of distributions to the determination of characteristic function* (1991), *The multivariate inverse Pólya distribution* (1991), *On modeling membership function*

values in diagnostic decisions (1993; współautorka E. Rakus), *The sequential ratio test for a logistic distribution* (1993; współautorka Joanna Gerstenkorn), *Filozofia rozmytości a matematyka losowości* (1994; współautor J. Mańko), *On probability and independence in intuitionistic fuzzy set theory* (1994; współautor J. Mańko), *An Application of fuzzy set theory to differentiating the effectiveness of drugs in treatment of inflammation of genital organs* (1994; współautorka E. Rakus), *O modelowaniu pewnych zjawisk przyrodniczych z użyciem teorii zbiorów rozmytych* (1995; współautor J. Mańko), *Bifuzzy probabilistic sets* (1995; współautor J. Mańko), *Remarks on the generalized doubly truncated gamma distribution* (1996; współautorka J. Gerstenkorn) i *A practical and simple manner of evaluation of the efficacy of improvement method in case of unfavourable economic situations on the basis of fuzzy set theory* (2014).

Godne podkreślenia są zasługi Profesora w popularyzowaniu i promowaniu polskiej myśli matematycznej i statystycznej na arenie międzynarodowej, m.in. na konferencjach we Francji, w Niemczech, Danii, Rumunii, byłej Czechosłowacji, Szwajcarii, Portugalii, Finlandii, Hiszpanii, na Węgrzech, Litwie i w byłym ZSRR. Wygłosił ponad 160 odczytów. Otrzymał wiele nagród naukowych i dydaktycznych Rektora UŁ. Był członkiem Polskiego Towarzystwa Matematycznego, Międzynarodowego Towarzystwa Teorii Prawdopodobieństwa i Statystyki Matematycznej im. Bernoullich, Polskiego Towarzystwa Statystycznego, a także Komisji Zastosowań Nauk Matematycznych w Badaniach Podstawowych i Klinicznych Wydziału VI Polskiej Akademii Nauk.

Znajdował również czas na pracę społeczną. Pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Stowarzyszenia Rodziców i Opiekunów Chorych z Zespołem Downa, a także należał do łódzkiego oddziału Katolickiego Stowarzyszenia Dziennikarzy.

Został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. W 1995 r. Amerykański Instytut Biograficzny przyznał mu tytuł Człowieka Roku 1995 oraz Międzynarodową Honorową Nagrodę Kulturalną.

Zmarł 25 grudnia 2021 r. Spoczął na Starym Cmentarzu w Łodzi.

Czesław Domański